

Manuila na posljednji odlučni rat, u kojem Bizantinci konačno zavladaše 1167. Srijemom, Bosnom, Hrvatskom rijeci Krki na jug i Dalmacijom, osim Zadra i otokâ, koji bijahu u mletačkoj vlasti.

Na čelu uprave u bizantinskoj Hrvatskoj stajao je carev rođak Konstantin („sebastos = princ), a postupao je veoma blago sa svojim podanicima, štedeći im imutak i vjeru katoličku. Međutim rodi se caru Manuilu sin [Aleksije, našto je car hercega Belu ne samo skinuo s dostojanstva prijestolonasljednika, već i razvrgao njegove zaruke s Marijom, oženivši ga Agnezom, kćerkom antiohijskoga kneza.

Bela II. (III.) (1172—1196). Kad malo zatim iznenada umre Stjepan IV. (III.), otpremi car hercega u Ugarsku, gdje kao **Bela II. (III.)** (1172—1196) naslijedi krunu vladajući u Ugarskoj i Hrvatskoj od Drave do Krke (bez Srijema), jer vlast bizantinska potrajala je u preostalim hrvatskim zemljama sve do godine 1180., kada je umr'o (24. septembra) silni car Manuil, a s njime utrnila i moć Bizanta.

III.

Bela II. (III.), Emerik i Andrija I. (II.).

(1180—1235).

Bela II. (III.) i njegova politika. Smrću cara Manuila nije samo prestalo bizantinsko vladanje u Srijemu, južnoj Hrvatskoj i Dalmaciji, nego se tekar odsada unaprijed stalno i trajno utvrdi hrvatsko-ugarski državni savez, kako je ureden 1102. za Kolomana. U svezi s time dade Bela II. (III.) svoга starijega sina Emerika još za svoга života okruniti uz ugarskoga napose još i za hrvatsko-dalmatinskoga kralja predavši mu podjedno svu kraljevinu Hrvatsku od Drave do mora u samostalnu upravu¹; dok se u Bosni i nadalje održa još od cara Manuila postavljeni ban Kulin (otprilike od 1170. do 1204.) kao vazal Belin, pače i srpski veliki župan Stjepan Nemanja približi se u prvi kraj ugarskomu dvoru kao stari njegov politički saveznik. Ali kad zavladaše u bizantinskom carstvu poslije Manuillove smrti teški neredi, koji upropastiše državu, a balkanskim narodima, naročito Srbima i Bugarima, omogućiče pot-

¹ Stoga i datiraju u Zadru 5. jula 1194.: „regnante ... Bela ... et Henrico filio eius bis coronato Dalmatiam et Croaciam feliciter gubernante“, a 9. jula 1194.: „regnante ... Bela ... et Almerico filius (!) eius super Dalmatiam et Chroatiam“ (oba originala u zadarskom namjesničkom arhivu: Smičiklas, Cod. dipl. II., 267, 269).